

Bevezetés

A gerecsei és vértesselőteri medencéfaciesű törmelékes (flisoid) és sekélytengeri karbonátos (urgon) képződmények korviszonyának és fácieskapcsolatának és Tethysen belüli helyzetének feltárása és paleogeográfiai-fejlődéstörténeti értékelése
című OTKA projekt kutatási eredményeinek összegzéséhez

CSÁSZÁR Géza

Magyar Állami Földtani Intézet
1143 Budapest, Stefánia út 14.

FÜLÖP (1958) monografikus összefoglalóját követően a gerecsei kréta képződményeket – néhány fűrés lemélyítésétől eltekintve – három évtizeden keresztül alvó királykisasszonyként szinte senki sem háborgatta. Elmélyültebb vizsgálatok nélkül történt a rétegsornak előbb flissé (CSÁSZÁR & HAAS 1984), majd batiális lejtőüledékké minősítése (KÁZMÉR 1987). Az ébresztés SZTANÓ (1990a, 1990b, 1991) nevéhez kapcsolódik, aki részletes elemzés alapján nem csupán tengeralatti lejtő csatornakitöltésének minősítette a Köszörűkőbányai Konglomerátumot, hanem BÁLDINÉ vizsgálatai alapján a képződmény korát a barrémiből az apti/albai átmenet idejére helyezte (SZTANÓ és BÁLDI 1992). A sok nyitott kérdés és bizonytalanság mellett ezek a felismerések is hozzájárultak ahhoz, hogy a Gerecse és a kapcsolódó Vértesselőter kréta képződményeit egy OTKA pályázat keretében alapos vizsgálatnak vessük alá. (A terület mezozoós felszínét ábrázoló térképet CSÁSZÁR jelen kötetbeli cikkének I. ábrája szemlélteti.) A projekt keretében végzett kutatásban az alábbi szakemberek működtek közre: B. ÁRGYELÁN G. (mikromineralógia, szedimentológia), BARTHA A. (malakológia, őskörnyezet), BODROGI I. (mikrofauna), BUIJOR L. (ammonitesz), CZABALAY L. (malakológia), DOSZTÁLY L. (radiolária), FÉLEGYHÁZY L. (nannoplankton), FOGARASI A. (szedimentológia), FÓZY I. (ammonitesz), GÖRÖG Á. (nagyforaminifera), JUHÁSZ M. (sporomorfa), H. LEEREVELD (dinoflagellata), NAGYMAROSY A. (nannoplankton), F. SCHLAGINTWEIT (mikrofosszília), SIEGLNÉ FARKAS Á. (sporomorfa). Az elvégzett vizsgálatok részeredményeit a MÁFI Adattárában őrzött önálló jelentések, egyetemi szakdolgozatok és különböző helyeken publikált cikkek

tartalmazzák. A kutatás fontosabb eredményeit jelen kötet összesíti. A radiolária és a gerecsei dinoflagellata feltárása érdekében tett, még folyamatban lévő erőfeszítések, a mai napig nem vezettek eredményre. Sajnálatosnak kell tekinteni, hogy az évtizedekig végzett sporomorfa vizsgálatok revíziójára JUHÁSZ M. elfoglaltsága miatt nem került sor, továbbá, hogy a mikrofauna vizsgálatokról készített jelentésének cikké formálására BODROGI I. nem talált módot.

Mint az a cikkekből is kiderül, nem állítható, hogy a terület kréta képződményeinek korát, képződési módját, körülményeit, paleogeográfiai pozícióit maradéktalanul sikerült feltárnunk, sőt, még a megoldottnak tekinthető kérdések helyett is újabbakkal kellett szembesülnünk, mégis nyugodt lelkiismerettel mondhatjuk, hogy az alábbiakban felvázolandó kép a korábbiaknál sokkal jobban megalapozott, valószínűbb.

A kutatás és a gerecsei térképezés során szükségszerűen találkozunk számos olyan kérdéssel is, amelynek gyökerei a jurában eredeznek. Természetesnek tűnik tehát, hogy már e munka keretében is egyre többet foglalkoztattak bennünket olyan kérdések, mint az üledék-hézagos és üledékfolytonos területek, vagyis a hátságok és a medencék eloszlása, átmenetei, a Lókúti Radiolarit és az Eplényi Mészkö szeszélyesnek tűnő eloszlása, vagy a Pisznicsei Mészkö, a Kisgerecsei Márga és a Tölgyháti Mészkö két-három fokozatú ciklusossága stb. Reméljük tehát, hogy egy következő OTKA keretében a most zárulóhoz mérhető energiát fordíthatunk e kérdések tisztázására is.

Irodalomjegyzék

- CSÁSZÁR G. (1995): A gerecsei és a vértesi-ekőteri kréta kutatás eredményeinek áttekintése. – *Általános Földtani Szemle* 27, 133–152.
- CSÁSZÁR, G. & HAAS, J. (1984): The Cretaceous in Hungary: a review. – *Acta Geologica Hungarica* 27, 417–428.
- FÜLÖP J. (1958): A Gerecse-hegység kréta képződményei. – *Geologica Hungarica, Series Geologica* 11, 124 pp.
- KÁZMÉR, M. (1987): A Lower Cretaceous submarine fan sequence in the Gerecse Mts., Hungary. – *Annales Universitatis Scientiarum Budapestinensis de Lorandó Eötvös Nominatae, Sectio Geologica* 27, 101–116.
- SZTANÓ O. (1990a): Durvatörmelékű üledékek gravitációs tömegmozgásai egy gerecsei alsókréta tengeralatti csatornaitöltött konglomerátum példáján. – *Általános Földtani Szemle* 25, 337–360.
- SZTANÓ, O. (1990b): Submarine fan-channel conglomerate of Lower Cretaceous, Gerecse Mts., Hungary. – *Neues Jahrbuch für Geologie und Paläontologie Monatshefte* 7, 431–446.
- SZTANÓ, O. & BÁLDI-BEKE, M. (1992): New data prove late Aptian – early Albian age of öszörűkőbánya Conglomerate Member, Gerecse Mountains, Hungary. – *Annales Universitatis Scientiarum Budapestinensis de Lorandó Eötvös Nominatae, Sectio Geologica* 31, 155–164.